

DOI: 13.33310/2521-120X-2019-12-1-49-56

УДК 338.3

Іван ТКІЩАК

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
e-mail: kischakit@gmail.com*

Андрій СЛЮСАРЕНКО

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
e-mail: a.slusarenko@gmail.com*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Формування організаційно-економічного механізму управління, який здатен забезпечити досягнення високих показників ефективності в діяльності підприємств є ключовим завданням вітчизняної сучасності. Формуванню концепцій та теорій, методик та рекомендацій зазначеного механізму присвячено багато праць науковців, які визначають широкий науково-практичний ареал. Проте, актуальності набуває узагальнення розрізаних трактувань з метою визначення найбільш ефективного підходу, який дозволить сформувати стійкі позиції конкурентоспроможності українських підприємств, котрі підкріплюються здатністю забезпечення високих показників ефективності на поточний момент та на перспективу. Організаційно-економічний механізм є комбістазисом ключових інструментів управління підприємством, котрий реалізує принцип синергії в площині результату, і визначає здатність збереження стійкості по відношенню до змін в зовнішньому оточенні.

Ключові слова: система, механізм, організаційно-економічний механізм, управління, ефективність.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств вимагають переосмислення теоретичних та прикладних аспектів щодо формування організаційно-економічного механізму, який здатен задовольнити головну ціль, а саме забезпечення розвитку на поточний момент та на перспективу. Даний механізм має бути відповідним запитам сьогодення та гарантувати досягнення позицій конкурентоспроможності вітчизняного підприємства в умовах динамічних змін, здебільшого, в зовнішньому оточенні. Організаційний та економічний аспекти є ключовими в процесі управління підприємством адже в більшості вони формують внутрішнє середовище підприємства і є засобами та інструментами досягнення визначених показників ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам дослідження теоретичних та прикладних аспектів формування організаційно-економічного механізму управління підприємством присвячено праці багатьох вчених, а саме Обертан Д. В., Амбросов В. Я., Маренич Т. Г., Русин-Гриник Р. Р., Козаченко Г. В., Паламарчук О. М., Паламарчук О. М., Маркова Н. С. та ін. Результати наукових робіт визначених вчених характеризуються широким діапазоном практичних результатів. Проте, маловивченими залишаються питання формування організаційно-економічного механізму, який здатен нівелювати деструктивний вплив імперативів зовнішнього середовища та забезпечувати утримання конкурентоспроможних позицій в стратегічній перспективі, що є актуальним в умовах посилення процесів глобалізації.

Постановка завдання. Ціллю статті є аналіз та узагальнення існуючих теоретичних та практичних підходів щодо формування організаційно-економічного механізму управління підприємством, а також генерація інноваційного підходу, котрий здатен забезпечити утримання конкурентних позицій та високих показників ефективності діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасність, в єдності впливових на діяльність вітчизняних підприємств факторів, формує необхідність перегляду філософії сприйняття понять «механізм» та «організаційно-економічний механізм управління». Першочергового значення набувають дослідження теоретичної сутності на основі опрацювань існуючих тверджень українських та закордонних науковців-дослідників.

Механізм є апробацією сформованої системи поведінки підприємства у визначеному конкурентному середовищі за конкретного набору впливових факторів та чинників. Більш того, за власними судженнями систему варто трактувати як концепцію розвитку, яка має описовий характер і розкривається крізь призму формування переліку складових елементів в певній послідовності, які передбачають реалізацію поставлених завдань та досягнення встановлених цілей в стратегічній перспективі. Проте, розуміння механізму, як практичного процесу є неоднозначним в силу різноплановості трактувань науковців та практиків. Відтак, і розуміння сутності організаційно-економічного механізму є також розрізним, що вимагає проведення досліджень та систематизації наявних підходів з метою формування єдиного сутнісного підходу.

В загалі теоретичних визначень науковців механізм визначається як система функціонування будь-чого, сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ [1]. В іншому трактуванні механізм визначається як система або ж устрій, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності [2]. У науковій літературі механізм визначається як система, призначена для забезпечення організації, функціонування і життєдіяльності господарюючого суб'єкта. Структура і зміст механізму змінюються у процесі розвитку суспільного виробництва. Ряд вчених-економістів розгля-

дають механізм як складну, багатопланову систему, проте висвітлюють лише його складові [10, 11].

Власне бачення механізму дозволяє визначити його як практичний вираз системи виробничих відносин в досягненні бажаного результату об'єкта управління. Більш детально механізм варто трактувати як практичний засіб приведення в дію визначених елементів цілісної господарської системи, яка націлена на досягнення центральної функції – формування прибутку.

Механізм за своєю сутністю є комплексним та системним процесом досягнення місії підприємства. Головною ціллю механізму є відпрацювання трирівневої моделі поведінки, яка є виразом досягнення бажаного результату, тобто забезпечення планового обсягу виробництва у визначений термін з врахуванням факторної ланки впливу. В даному трактуванні механізм визначається як керований процес забезпечення стійких показників розвитку. Рушієм в даному контексті є встановлення так званої «зони комфорту» господарської діяльності, іншими словами досягнення визначених показників прибутковості в заданих параметрах часу та обсягів реалізації товарів або ж послуг.

Відтак механізм є процесом, який дозволяє досягти бажаного результату, але при цьому варто усвідомити необхідність керування ним крізь призму визначення конкретної чисельності факторів, які за змістом є ендогенними та екзогенними. Завданням механізму є прогноз змін в значеннях впливових факторів та усунення відхилень від даних «зони комфорту». Найбільш лояльними в сенсі прогнозу та керівництва є суб'єктивні фактори, а саме економічного та організаційного характерів, тобто ті які є внутрішньогосподарськими. Таким чином, організаційно-економічний механізм управління дозволяє досягти високих показників економічного, соціального, екологічного, технологічного, інноваційного та інших видів розвитку,

Науковці сучасності поняття «механізм» здебільшого не вживають окремо, а досліджують економічний, господарський, правовий, ринковий, фінансовий, організаційний механізм у макроекономіці. В економіці

підприємства зазвичай використовують поняття «організаційно-економічний», «організаційно-господарський», «організаційно-фінансовий», «організаційно-правовий», «фінансово-економічний», «економіко-організаційний» механізм. До наведеного переліку варто додати також поняття «механізм управління», «механізм забезпечення», «механізм регулювання» і «механізм формування» [3]. Тож з практичної точки зору механізм є означенням дії, яка має на меті досягнення конкретного результату.

Відтак стрижнем забезпечення розвитку підприємства є саме процес організації господарської діяльності на підприємстві, який наслідково має забезпечити певні якісні економічні показники. Проте, практичний аспект має бути доповненим теоретичним обґрунтуванням сутності організаційно-економічного механізму, а для цього за необхідне приймається вивчити думки апологетів науки та практики сучасності в даній сфері.

Поняття «організаційно-економічний механізм управління» є синтезом розрізнених понять, які виступають в системній єдності, а саме «організаційний механізм», «економічний механізм» та «механізм управління». Тож доцільним є застосувати диференційований підхід до визначення теоретичної сутності досліджуваної категорії. Змістовність розрізнених складових єдиного поняття дасть можливість якісного усвідомлення того, що формує підґрунтя позитивних економічних та управлінських показників.

Першочергово варто досліджувати сутність організаційного механізму як науково-практичної категорії та основи управління, виходячи з центризму суб'єктивної складової управлінського процесу, яка знаходить своє відображення в показниках ефективності. Гавриляк О. трактує досліджуване поняття як перелік деяких складових елементів, які в сукупності створюють організаційну основу певних явищ і процесів; сукупність усіх правил та норм, що циркулюють всередині організації, а також усі господарські процеси, здійснювані організацією для досягнення основної мети діяльності; всі організаційні та розпорядчі взаємозалежні дії, які в сукупності забезпечують виконання досягнення пос-

тавлених цілей [4]. При формуванні думок щодо сутності організаційного механізму автори Русин-Гриник Р. та Вовк І. мають тотожні підходи, які визначають його як сукупність різноманітних по своїй природі конкретних організаційних елементів, управління, якими здійснює особливий керуючий орган, який забезпечує взаємодію і координацію підсистем підприємства, економічність та оперативність механізму, організує ефективну діяльність підприємства в умовах змінних потреб суспільства і нестабільності навколишнього середовища [13. 14]. Тобто організаційний механізм розглядається з позиції організаційних та управлінських дій, створення організаційної структури, взаємозв'язків між її елементами, процесами для досягнення основної мети шляхом забезпечення досягнення поставлених цілей тощо. Найбільш узагальнено поняття «організаційний механізм» розглядається як система методів, способів, прийомів формування і регулювання відносин об'єктів із внутрішнім та зовнішнім середовищем [5, с. 25].

В свою чергу, економічний механізм, як один із ключових складових елементів, за визначенням Амбросова В. і Мареніча Т. трактується як сукупність методів, форм, інструментів впливу на економічну систему й через систему державної підтримки - фінансово-бюджетну, кредитну, цінову, податкову, страхову, інвестиційну, інноваційну, інформаційну, кадрову, яка заснована на інституціональній базі [6, с. 61–62]. Хорунжий М. вважає, що під економічним механізмом, слід розуміти сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів та категорій, метою якого є вплив сукупності методів і засобів економічного характеру на зростання виробництва та підвищення його ефективності [7, с. 334]. В загалі сутнісного розуміння економічний механізм варто трактувати як необхідний взаємозв'язок, який виникає між різними економічними явищами [15. 16]. Він містить певну послідовність економічних явищ, які в системній єдності за принципу комплексності та безперервності здатні забезпечити реалізацію ключових функцій будь-якої соціально-економічної системи.

Мандзюк О. при дослідженні сутності та галузевих особливостей господарювання розглядає економічний та господарський механізм як синоніми і виділяє складові економічного механізму: ціноутворення, оподаткування, залучення та використання виробничих ресурсів [27]. Тож, погоджуючись з автором, констатуємо необхідність системного підходу при реалізації загальної місії суб'єктів підприємницької діяльності, яка передбачає застосування факторів впливу організаційного та економічного характерів одночасно з метою досягнення ефекту синергії в площині прибутку.

В свою чергу, «механізм управління» в трактуванні Пойда-Носик Н. визначається як спосіб впливу суб'єкта на об'єкт за допомогою різних засобів. Механізм управління розглядають як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкту управління. Механізм управління підприємством призначений для розробки та реалізації системи заходів, що забезпечують необхідні умови його ефективного функціонування, динамізм і злагодженість роботи [8]. За трактуванням Гірман А. «механізм» щодо управління передбачає створення такої системи, яка забезпечить постійний управлінський вплив, спрямований на отримання певних результатів діяльності [9]. Тож, механізм управління має визначатись як стійка, адаптована до вимог реалій та впливових факторів система дій суб'єкта господарювання, яка реалізується крізь засоби управлінського впливу та реалізацію функцій менеджменту.

Організаційно-економічний механізм підприємства є результатом дії системи внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування та розвитку підприємства, в якому відображається складна система різноманітних економічних відносин. Разом з тим, зі свого якісного боку, він виступає і визначальним фактором успішності цього підприємства, будучи інструментом досягнення поставленої мети [12].

Шкурупій В. акцентує увагу на тому, що «... з огляду на функціонування господарського механізму в ринкових умовах, є підхід, який враховує характерні ознаки способу ви-

робництва і динаміку продуктивних сил в суспільстві». Відповідно до цього виділяють дві підсистеми відносин: організаційно-економічні та соціально-економічні. Доцільно за таких умов вживати термін «організаційно-економічний механізм» [28, с. 48].

Полозова В. організаційно-економічний механізм розглядає як складову економічного і визначає його як «... частину господарського механізму, яка відображає сукупність організаційних, фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів та важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання організаційно-технічних, фінансово-економічних та виробничо-технологічних процесів з метою впливу на результат діяльності підприємства» [29].

Шевченко М. організаційно-економічний механізм полягає в єдності державного регулювання та ринкової саморегуляції, до елементів цього механізму належать: методи, інструменти, форми, важелі державного регулювання та ринкової саморегуляції [30, с. 15].

Організаційно-економічний механізм управління підприємством – це сукупність організаційних і економічних важелів (кожному з яких властиві власні форми управлінського впливу), що чинять вплив на економічні і організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє формуванню та посиленню організаційно-економічного потенціалу, отриманню конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства в цілому [22]. Механізм управління містить у собі компоненти: принципи і задачі управління, методи, форми і інструменти управління, організаційну структуру управління підприємством та його персонал, інформацію та засоби її обробки.

Організаційно-економічний механізм часто трактують як систему формування цілей і стимулів, які дозволяють перетворити у процесі трудової діяльності рух (динаміку) матеріальних і духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів [23].

Паламарчук О. М. в структурі організаційно-економічного механізму виділяє три системи: систему забезпечення, функціональну

систему, цільову систему [17]. Система забезпечення організаційно-економічного механізму складається з підсистем правового, ресурсного, нормативно-методичного, наукового, технічного, інформаційного забезпечення управління підприємством. Функціональна система вміщує в собі перелік рушійних засобів управління, а саме: планування, організації, мотивації, контролю та регулювання. В свою чергу, цільова система досліджуваного механізму зосереджує в собі цілі та основні результати функціонування підприємства, а також критерії вибору та оцінки досягнення певних цілей і результатів діяльності підприємства. Зміст кожної з систем і кількість підсистем в кожній з систем організаційно-економічного механізму управління підприємством залежить від типу підприємства, сфери, масштабів діяльності, ступеня впливу зовнішнього середовища і результатів діяльності підприємства.

Проаналізувавши підходи науковців, що розглядають питання сутності організаційно-економічного механізму підприємств та процес виробництва як поєднання капіталу та праці, можна зробити висновок, що центральним елементом в цьому порядку є організаційний механізм, який є системою взаємодії форм та методів ведення господарства, за допомогою яких підвищується ефективність його діяльності. Економічний механізм є інструментом ефективного використання ресурсів в процесі виробництва. Складовими цього механізму є ринкова структура організації виробництва, підприємство у певній сфері, маркетинг, менеджмент, інфраструктура ринку тощо.

Тому, організаційно-економічний механізм слід розглядати як систему організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, способів та прийомів, які впливають на показники діяльності підприємства, що посилює потенціал розвитку підприємства на основі ефективного використання ресурсів, що сприяє зростанню соціальних, екологічних та економічних результатів.

Зроблені теоретичні узагальнення щодо сутності організаційно-економічного механізму підприємства дозволяють стверджувати, що йому притаманні принципи системності, тому доцільно дотримуватись законів функціонування економічних систем. Порушення системності у використанні механізму веде до зниження ефективності виробництва.

Висновки і перспективи досліджень.

Отже, економіко-організаційний механізм управління підприємством можна визначити як поєднання мети, цілей, завдань, принципів, методів, функцій, засобів, що дозволяє діагностувати, прогнозувати і контролювати стан підприємства для прийняття адаптивних рішень щодо розвитку підприємства.

Таким чином, розглядаючи організаційно-економічний механізм управління підприємством комплексно як сукупність організаційних і економічних важелів, що чинять вплив на економічні і організаційні параметри системи управління підприємством, що, у свою чергу, сприяє формуванню та посиленню організаційно-економічного потенціалу, отриманню конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Азрилиян А. Н. Краткий экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – 4-е изд. доп. – М.: Институт новой экономики, 2008. – 1088 с.
2. Семенова В. Г. Механізм формування інтелектуальної власності підприємств [Електронний ресурс] / В. Г. Семенова // Ефективна економіка. – 2015. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4213>
3. Обертан Д. В. Напрями удосконалення організаційно-економічного механізму формування економічної безпеки управління підприємств / Д. В. Обертан // Наукові записки. – 2017. – № 2 (55). – С. 101–113.
4. Гавриляк О. Організаційний механізм управління діяльністю підприємства. Електронний науковий вісник «Керівник.info» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>.
5. Гарафонова О. І. Концептуальні підходи до організаційного механізму реструктуризації інтегрованих корпоративних структур / О. І. Гарафонова // II Міжнародна періодична науково-практична конференція «Альянс наук: учений-ученому». – Том 1. – Дніпропетровськ: НАУ «Ера». – 2005. – С. 24–27.
6. Амбросов В. Механізми ефективного функціонування агроформувань / В. Амбросов, Т. Мареніч // Економіка України. – 2006. – № 6 (535). – С. 60–66.
7. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу: підруч. / М.Й. Хорунжий. – Київ: КНЕУ, 2001. – 382 с.
8. Коршунов В.В. Экономика организации (предприятия): Учебник и практикум для бакалавриата / В. В. Коршунов. – 4-е изд., пер. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 313 с.
9. Гірман А. П. Організаційно-економічний механізм ефективності праці (на прикладі машинобудівної галузі) [Електронний ресурс] / А. П. Гірман, О. С. Хоменко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 253–258. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-g>

- 2/3116-girman-a-p-khomenko-o-s-organizatsijno-ekonomichnij-mekhanizm-upravlinnya-efektivnistyu-pratsi-na-prikjadi-mashinobudivnoji-promislovosti.
10. Амбросов В. Я., Маренич Т. Г. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 14.
  11. Пристюк В. М. Методична програма приведення в дію господарського механізму стабілізації середовища підприємств / В. М. Пристюк // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2005. – Вип. 14. – С. 50–56.
  12. Чепурко В. В. Моделі ситуаційної діагностики стану аграрних підприємств / В. В. Чепурко // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 79–90.
  13. Русин-Гриник Р. Р. Сутність та структура організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства / Р. Р. Русин-Гриник // Науковий вісник НЛТУ. – 2010. – Вип. 20(5). – С. 240–245.
  14. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства: сучасні підходи [Електронний ресурс] / І. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 1 (4). – Режим доступу: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vipssp.pdf>.
  15. Козаченко Г. В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством / Г. В. Козаченко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2003. – Вип. 11. – С. 107–109.
  16. Мельник Л. Організаційно-економічний механізм управління забезпеченням конкурентоспроможності підприємства меблевого виробництва [Електронний ресурс] / Л. Мельник, А. Грод // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 200–208. – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12mlmpmv.pdf>.
  17. Паламарчук О. М. Сутність та формування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Паламарчук // Економічний вісник: Економіка та управління. – 2011. – Вип. 17/2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Palamarchuk.pdf.
  18. Суха І. В. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств / І. В. Суха // III Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми економіки підприємств в умовах сталого розвитку». – НУХТ, 2007. – 42 с.
  19. Арсеньев Ю. Н. Принятие решений. Интегрированные интеллектуальные системы: Учеб. пособие для вузов / Н. Ю. Арсеньев, С. И. Шелобаев, Т. Ю. Давыдова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 270 с.
  20. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: навч. посіб. / В. А. Василенко. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 420 с.
  21. Кирхлер Э., Шрот А. Принятие решений в организациях. Психология труда и организационная психология / Э. Кирхлер, А. Шрот. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2004. – 160 с.
  22. Паламарчук О. М. Сутність та формування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Palamarchuk.pdf.
  23. Маркова Н. С. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком персоналу [Електронний ресурс] / Н. С. Маркова // Бізнесінформ. – 2012. – № 6. – С. 200–202. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j_pdf/binf_2012_6_56.pdf.
  24. Тимонин Ю. А. Функциональная модель финансового механизма операционной бизнес-деятельности / Ю. А. Тимонин, Дятляр И. Н. – Матеріали сьомої міжфакультетської науково-практичної конференції молодих учених. – Житомир: ЖНАЕУ, 2011р. – С. 282–285.
  25. Грабар И. Г. Подход к общей задаче проектирования экономических систем / И. Г. Грабар, Ю. А. Тимонин, Ю. Б. Бродский // Вісник ЖНАЕУ. – 2009. – № 1. – Т. 2. – С. 52–60.
  26. Тимонин Ю. А. Формальная теория абстрактных экономических систем (Теория движения стоимости) / Ю. А. Тимонин. – Житомир: ИПСТ, 2007. – 60 с.
  27. Мандзюк О. М. Сутність та особливості організаційно-економічного механізму трансформації відносин власності / М. О. Мандзюк // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2011. – № 2. – С. 139–144.
  28. Шкурупій О. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / О. В. Шкурупій – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
  29. Полозова Т. В. Організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною спроможністю підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Полозова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/29.pdf>.
  30. Шевченко Г. М. Організаційно-економічний механізм формування та використання природно-рекреаційного потенціалу території: автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища / Г. М. Шевченко. – Суми : Сумський державний університет, 2008. – 21 с.

References

1. Azrilyan, A. N. (2008), *Kratkij ekonomicheskyj slovar'* [Concise Dictionary of Economics], Ynstytut novej ekonomyky, Moscow, Russia.
2. Semenova, V. G. (2015), "The mechanism of formation of intellectual property of enterprises", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4213>.
3. Obertan D. V. (2017), "Areas of improvement of organizational and economic mechanism of formation of economic security of enterprise management", *Naukovi zapysky*, vol. 2(55), pp. 101–113.
4. Gavrylyak, O. (2012), "Organizational mechanism for managing the activities of the enterprise", available at: <http://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>.
5. Garafonova, O.I. (2005), "Conceptual approaches to the organizational mechanism for the restructuring of integrated corporate structures", *Al'ians nauk: uchenyj-uchenomu* [Alliance of Sciences: Scientist – Scientist], II Mizhnarodna periodychna naukovo-praktychna konferentsiia [II International periodical scientific-practical conference], National University Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 24–27.

6. Ambrosov, V. and Marenich, T. (2006), "Mechanisms of effective functioning of agroformations", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6(535), pp. 60–66.
7. Horunghiy, M. Y. (2001), *Orhanizatsiia ahropromyslovoho kompleksu [Organization of agro-industrial complex]*, KNEU, Kiev, Ukraine.
8. Korshunov, V. V. (2018), *Ekonomyka orhanyzatsyy [Organization economics]*, Urayt, Moskow, Russia.
9. Girman, A. P. (2017), "Organizational and economic mechanism of labor efficiency (on the example of the machine-building industry)", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, [Online], vol. 17, pp. 253-258, available at: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3116-girman-a-p-khomenko-o-s-organizatsijno-ekonomichnij-mekhanizm-upravlinnya-efektivnistyu-pratsi-na-prikladni-mashinobudivnoji-promislovosti>.
10. Ambrosov, V. Y. and Marenich, T. G. (2005), "Scientific provisions of improvement of economic and economic mechanisms of agricultural development", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 14.
11. Pristyuk, V. M. (2005), "Methodical program of putting into operation the economic mechanism of stabilization of the environment of enterprises", *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo. Zb. nauk. prats' SNU imeni V. Dalia*, vol. 14, pp. 50–56.
12. Chepurko, V. V. (2000), "Models of situational diagnostics of the state of agrarian enterprises", *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 79–90.
13. Rusin-Grinik, R. R. (2010), "The essence and structure of the organizational and economic mechanism for managing the competitiveness of the enterprise", *Naukovyj visnyk NLTU*, vol. 20(5), pp. 240–245.
14. Vovk, I. (2011), "Classification of enterprise resources: modern approaches", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava* [Online], vol. 1(4), available at: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vipssp.pdf>
15. Kozachenko, G. V. (2003), "Organizational-economic mechanism as an enterprise management tool", *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo: zbirnyk naukovykh prats' Skhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, vol. 11, pp. 107–109.
16. Melnik, L. (2012), "Organizational and Economic Mechanism for Managing the Competitiveness of the Furniture Production Enterprise", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava* [Online], vol. 2(7), pp. 200-208, available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12mlmpmv.pdf>.
17. Palamarchuk, O.M. (2011), "The essence and formation of organizational and economic mechanism for managing the competitiveness of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk: Ekonomika ta upravlinnia* [Online], vol. 17/2, available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Palamarchuk.pdf.
18. Suha, I.V. (2007), "Organizational and Economic Mechanism for Managing the Competitiveness of Dairy Enterprises", *Problemy ekonomiky pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku [Problems of the economy of enterprises in conditions of sustainable development]*, III mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia [III International Scientific and Practical Conference], NUHT, p. 42.
19. Arsenev, Yu. V. (2003), *Pryniatye reshenyj. Yntehyrovannye yntellektual'nye systemy [Making decisions. Integrated Intelligent Systems]*, YUNITI DANA, Moscow, Russia.
20. Vasilenko, V. A. (2003), *Teoriia i praktyka rozrobky upravlins'kykh rishen' [The theory and practice of developing managerial decisions]*, Tsentri uchbovoi literatury, Kiev, Ukraine.
21. Kirhler, E. and Shrot, A. (2004), *Pryniatye reshenyj v orhanyzatsiyakh. Psykholohyia truda y orhanyzatsyonnaia psykholohyia [Decision Making in Organizations. Labor Psychology and Organizational Psychology]*, Humanytarnyj tsentr, Kharkiv, Ukraine.
22. Palamarchuk, O. M. (2011), "The essence and formation of organizational and economic mechanism for managing the competitiveness of the enterprise", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Palamarchuk.pdf.
23. Marcova, N. S. (2012), "Formation of organizational and economic mechanism for development of personnel management", *Biznesinform* [Online], vol. 6, pp. 200–202, available at: http://nbuv.gov.ua/j_pdf/binf_2012_6_56.pdf.
24. Timoshina, Yu. A. and Degtyar, I. N. (2011), "Functional model of the financial mechanism of operating business activities", *Materialy s'omoi mizhfakul'tets'koi nauково-praktynoi konferentsii molodykh uchenykh [Materials of the seventh inter-faculty science-practical conference of young scientists]*, ZhNAEU, pp. 282–285.
25. Grabar, I. G. Timoshin, Yu. B. and Brodskiy Yu. B. (2009), "The approach to the general problem of designing economic systems", *Visnyk ZhNAEU*, vol. 1(2), pp. 52–60.
26. Timoshin, Yu.B. (2007), *Formal'naia teoriya abstraktnykh ekonomycheskykh system (Teoriya dvyzheniya stoymosti) [The formal theory of abstract economic systems (Theory of the movement of value)]*, IPST, Zhitomir, Ukraine.
27. Manzyuk, O. M. (2011), "The essence and features of the organizational and economic mechanism of the transformation of property relations", *Visnyk natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*, vol. 2, pp. 139–144.
28. Schurupiy, O. V. (2012), *Zovnishnyoekonomichna diyalnist' pidpriemstva [Foreign economic activity of the enterprise]*, Tsentri uchbovoi literatury, Kiev, Ukraine.
29. Polozova, T. V. (2017), "Organizational and economic mechanism of innovation innovation and investment capacity of the enterprise", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu* [Online], available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/29.pdf>.
30. Shevchenko, G. M. (2008), "Organizational-economic mechanism of formation and use of natural-recreational potential of the territory", Ph.D. Thesis, economics of nature and environment protection, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

Кищак И. Т., Слюсаренко А. В. Теоретико-методические подходы к формированию организационно-экономического механизма управления предприятием

Формирование организационно-экономического механизма управления, который способен обеспечить достижение высоких показателей эффективности в деятельности предприятий является

ключевой задачей отечественной современности. Формированию концепций и теорий, методик и рекомендаций указанного механизма посвящено много работ ученых, которые определяют широкий научно-практический ареал. Однако, актуальность приобретает обобщение разрозненных трактовок с целью определения наиболее эффективного подхода, который позволит сформировать устойчивые позиции конкурентоспособности украинских предприятий, которые подкрепляются способностью обеспечения высоких показателей эффективности на текущий момент и на перспективу. Организационно-экономический механизм является комбистазисом ключевых инструментов управления предприятием, который реализует принцип синергии в плоскости результата, и определяет способность сохранения устойчивости по отношению к изменениям во внешнем окружении.

Ключевые слова: система, механизм, организационно-экономический механизм, управление, эффективность.

Kischak I. T., Slyusarenko A. V. Theoretical and methodical approaches to the formation of organizational and economic mechanism of enterprise management

The formation of an organizational and economic management mechanism that can ensure the achievement of high performance indicators in the activities of enterprises is a key task of domestic contemporary. The formation of concepts and theories, methods and recommendations of this mechanism is devoted to many works of scientists who define a wide scientific and practical area. However, the generalization of discrete interpretations takes place in order to determine the most effective approach, which will enable the formation of stable positions of competitiveness of Ukrainian enterprises, which are supported by the ability to provide high performance indicators at the present time and in the future. The problem of forming a nationally identical management mechanism, which is not a reflection of advanced world practices, becomes fully relevant, and is fully adapted to the realities and requirements of Ukrainian modernity. The organizational and economic mechanism is a combination of key enterprise management tools, which implements the principle of synergy in the result plane, and determines the ability to maintain resilience in relation to changes in the external environment. The economic and organizational mechanism of enterprise management can be defined as a combination of goals, goals, objectives, principles, methods, functions, tools, which allows to diagnose, predict and control the state of the enterprise for adoption of adaptive decisions on enterprise development. The organizational and economic mechanism of enterprise management should be considered in complex as a set of organizational and economic instruments that influence the economic and organizational parameters of the enterprise management system, which in turn contributes to the formation and strengthening of organizational and economic potential, gaining competitive advantages and efficiency of the enterprise's activity. The perfection of the management mechanism determines the efficiency of making managerial decisions, in particular, and flexibility in the management of the enterprise, in general. The functioning of enterprises in modern conditions requires the development of innovative methods that can provide competitiveness in a strategic perspective at the global level.

Key words: system, mechanism, organizational and economic mechanism, management, efficiency.

Стаття надійшла до друку 01.02.2019